

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 435/2023-13

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Jany Laššákovej a Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Peter Strapáč, PhD., s. r. o., 17. novembra 3215, Čadca, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Peter Strapáč, PhD., proti uzneseniu Okresného súdu Žilina č. k. 17C/36/2022-218 z 11. júla 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 20. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) č. k. 17C/36/2022-218 z 11. júla 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie okresného súdu“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a ďalších príloh ústavnej sťažnosti vyplýva, že žalobcovia v 1. až 3. rade sa žalobou v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 17C/36/2022 domáhajú proti sťažovateľovi ako žalovanému v 1. rade a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] ako žalovanému v 2. rade (ďalej spolu len „žalovaní“) nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, a to žalobca v 1. rade vo výške 30 000 eur, žalobca v 2. rade vo výške 35 000 eur, žalobca v 3. rade vo výške 40 000 eur s tým, že plnením jedného žalovaného zaniká v rozsahu plnenia povinnosť druhého žalovaného a náhrady trov konania. Svoj nárok si uplatnili ako pozostalí obeť dopravnej nehody, pri ktorej bol uznaný vinným z prečinu usmrtenia sťažovateľ. Okresný súd rozsudkom č. k. 17C/36/2022-163 z 19. apríla 2023 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) zaviazal žalovaných zaplatiť žalobcovi v 1. rade sumu 25 000 eur, žalobcovi v 2. rade sumu 20 000 eur a žalobcovi v 3. rade sumu 25 000 eur do troch dní

od právoplatnosti tohto rozsudku s tým, že plnením jedného žalovaného zaniká v rozsahu plnenia povinnosť druhého žalovaného. Vo zvyšnej časti súd žalobu žalobcov zamietol a žalobcom priznal proti žalovaným nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Sťažovateľ a žalovaný v 2. rade podali proti rozsudku súdu prvej inštancie odvolanie.

3. Na základe podaných odvolaní bolo sťažovateľovi doručené uznesenie okresného súdu č. k. 17C/36/2022-197 z 5. júna 2023, ktorým súd rozhodol, že ukladá sťažovateľovi, aby v lehote 3 dní po nadobudnutí právoplatnosti tohto uznesenia zaplatil súdny poplatok za odvolanie doručené súdu 24. apríla 2023 v sume 2 096 eur. Týmto uznesením súd taktiež rozhodol, že ukladá žalovanému v 2. rade, aby v lehote 3 dní po nadobudnutí právoplatnosti tohto uznesenia zaplatil súdny poplatok za odvolanie doručené súdu 28. apríla 2023 v sume 2 096 eur. Sťažovateľ s takto vyrubeným súdnym poplatkom nesúhlasil, preto proti predmetnému uzneseniu podal v zákonom stanovenej lehote sťažnosť. O sťažnosti sťažovateľa rozhodol okresný súd napadnutým uznesením tak, že sťažnosť proti uzneseniu z 5. júna 2023 zamietol s odôvodnením, že po jej posúdení ustálil, že táto nie je dôvodná. Konštatoval, že vyššia súdna úradníčka postupovala pri uložení povinnosti zaplatiť súdny poplatok, ako aj pri vyčíslení súdneho poplatku správne, a to v súlade so zákonom Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“). Okresný súd prijal záver, v zmysle ktorého žalovaní nie sú nerozlučnými spoločníkmi, preto nie je v ich prípade možné postupovať podľa § 2 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch a každý zo žalovaných je povinný zaplatiť súdny poplatok v prípade podania odvolania samostatne. Analogicky je možné poukázať na poznámku položky 1 odseku 3 sadzobníka zákona o súdnych poplatkoch štvrtú vetu, podľa ktorej ak je odvolateľov na strane žalobcu, navrhovateľa, žalovaného alebo odporcu viac, platia súdny poplatok v závislosti od povahy ich procesného spoločenstva tak, že v prípade samostatného procesného spoločenstva [§ 72 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)] platia súdny poplatok samostatne podľa predmetu svojho odvolania a v prípade nerozlučného procesného spoločenstva (§ 72 CSP) spoločne a nerozdielne.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Proti napadnutému uzneseniu podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

- a) porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie vidí v nesprávosti napadnutého uznesenia. Podľa názoru sťažovateľa postup súdu pri rozhodovaní o jeho sťažnosti koliduje s ústavou a zákonom, keďže súdny poplatok za podanie odvolania nebol uložený v súlade so zákonom a okresný súd takéto rozhodnutie napriek tomu potvrdil. Odvolanie podali obaja žalovaní, avšak súdny poplatok bol *de facto* vyrubený duplicitne (sťažovateľovi a žalovanému v 2. rade v plnej výške). Takto vyrubený súdny poplatok je podľa názoru sťažovateľa nesprávny, pretože odvolací súd nebude posudzovať zákonnosť rozhodovania okresného súdu dvakrát aj napriek tomu, že odvolanie bolo podané oboma žalovanými;
- b) v totožných prípadoch uloženia poplatkovej povinnosti za podanie odvolania v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy rozhodol okresný súd tak, že žalovaným uložil povinnosť zaplatiť súdny poplatok spoločne a nerozdielne. Rovnako rozhodol aj Okresný súd Čadca v konaní vedenom pod sp. zn. 4C/207/2015 uznesením z 2. júna 2021, pričom nejde o jediné prípady takéhoto rozhodovania, ale o ustálenú rozhodovaciu prax súdov. V prípade sťažovateľa sa okresný súd

odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe a ústavne konformného výkladu zákona o súdnych poplatkoch a zároveň porušil princíp právnej istoty;

c) s názorom okresného súdu, v zmysle ktorého nemôže byť pri poplatkovej povinnosti uplatnený § 2 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, pretože sťažovateľ a žalovaný v 2. rade nie sú nerozlučnými spoločníkmi, sa sťažovateľ nestotožňuje, pretože zákon neuvádza, že v danom prípade musí ísť o nerozlučné spoločenstvo. Nesúhlasí ani s odkazom okresného súdu na poznámku položky 1 ods. 3 štvrtú vetu sadzobníka, keďže podľa ustálenej judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky nemožno v prípade poplatkov analógiu použiť a už vôbec nie v prípade, ak nie je v prospech poplatníka;

d) žalovaní boli rozsudkom zaviazaní na náhradu nemajetkovej ujmy spoločne a nerozdielne, preto sťažovateľ nerozumie rozhodnutiu, v ktorom bol súdny poplatok za odvolanie vyrubený každému odvolateľovi samostatne a každému v plnej výške.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) uznesením okresného súdu o zamietnutí sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu o uložení povinnosti na zaplatenie súdneho poplatku za podané odvolanie.

6. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

7. S ohľadom na vymedzený predmet konania ústavný súd už viackrát zdôraznil, že právo na súdnu ochranu (právo na prístup k súdu) nie je absolútne, ale v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha podmienkam (v súlade s čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napríklad procesná subjektivita, zákonné lehoty, náležitosti žaloby, *exceptio rei iudicatae* (prekážka právoplatne rozhodnutej veci), prekážka litispendencie, ako aj platenie súdnych poplatkov a iné podmienky súdneho konania. Ústava ani dohovor negarantujú právo na bezplatné súdne konanie. Uloženie poplatkovej povinnosti v súkromnoprávných sporoch teda nemožno samo osebe považovať za rozporné s právom na prístup k súdu chráneným v čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 46 ods. 1 ústavy (napr. rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Kreuz proti Poľsku z 19. 6. 2001, sťažnosť č. 28249/95, bod 60; rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Airey proti Írsku z 9. 10. 1979, sťažnosť č. 6289/73, bod 26, ako aj IV. ÚS 144/04).

8. Rozhodovanie o súdnych poplatkoch – napr. o oslobodení od súdnych poplatkov, o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku a podobne – spravidla nemôže byť predmetom ústavnej ochrany, pretože aj keď sa jeho výsledok sekundárne dotýka účastníka konania, samotný „spor“ o oslobodenie od súdnych poplatkov vzhľadom na podstatu konania v zásade nedosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa (z novej judikatúry napr. I. ÚS 282/2023, II. ÚS 224/2018, II. ÚS 105/2018, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Rozhodovanie o tom, či sú splnené zákonom ustanovené podmienky, napríklad na oslobodenie od súdnych poplatkov, o následkoch nepriznania oslobodenia od povinnosti zaplatiť súdny poplatok

alebo o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, spadá výlučne do rozhodovacej právomoci všeobecných súdov. Je preto vecou judikatúry všeobecných súdov, aby vymedzila kritériá, z ktorých bude pri aplikácii zákonných ustanovení týkajúcich sa súdnych poplatkov vychádzať (porov. I. ÚS 27/2014, III. ÚS 559/2011, III. ÚS 441/2014).

9. Aj rozhodovanie všeobecných súdov o uložení povinnosti zaplatiť súdny poplatok však musí mať zákonný podklad a nemôže byť výsledkom arbitrárneho prístupu či zjavne nesprávneho posúdenia situácie predpisom podústavného práva, ktorým je v tomto prípade zákon o súdnych poplatkoch. Zároveň musí odôvodnenie súdneho rozhodnutia jasne a zrozumiteľne poskytovať odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (III. ÚS 78/07, IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04).

10. Námietka sťažovateľa týkajúca sa ním tvrdeného porušenia označených práv (bod 1) napadnutým uznesením okresného súdu je založená na argumente o nesprávnom postupe okresného súdu, ktorý uložil povinnosť na zaplatenie súdneho poplatku samostatne sťažovateľovi a žalovanému v 2. rade. Títo síce podali proti rozsudku okresného súdu samostatné odvolania, avšak podľa presvedčenia sťažovateľa odvolací súd nebude posudzovať zákonnosť rozhodovania okresného súdu dvakrát.

11. V danom prípade je pre posúdenie ústavnej súladnosti postupu okresného súdu pri ukladaní poplatkovej povinnosti podstatné vyhodnotiť charakter procesného spoločenstva žalovaných.

12. Zákon rozlišuje (a) samostatné spoločenstvo (upravené v § 76 CSP, podľa ktorého ide o také procesné spoločenstvo, v ktorom ide o samostatné práva a povinnosti a každý koná sám za seba a súd rozhoduje o každom nároku a povinnosti samostatne) a (b) nerozlučné spoločenstvo (podľa § 77 CSP ako také spoločenstvo, v ktorom ide o také spoločné práva alebo povinnosti, že sa rozsudok musí vzťahovať na každého, kto vystupuje ako žalobca alebo žalovaný; procesný úkon jedného z nich platí i pre ostatných).

13. Charakter procesného spoločenstva je determinovaný charakterom predmetu konania, teda hmotnoprávnou úpravou. Samostatné spoločenstvo je také spoločenstvo, kde každý zo spoločníkov má samostatný procesný nárok (povinnosť) voči svojmu procesnému náprotivku. V takom spoločenstve robí každý zo spoločníkov procesné úkony výlučne sám za seba, ich účinky sa môžu vzťahovať len na jeho osobu. Nezaväzuje teda svojím úkonom nikoho iného okrem seba na rozdiel od spoločenstva nerozlučného.

14. Nerozlučné spoločenstvo v konaní je také procesné spoločenstvo, kde úkony jedného subjektu spoločenstva v zásade zaväzujú každý ďalší subjekt, ktorý je členom procesného spoločenstva. Možno konštatovať, že o nerozlučné spoločenstvo ide len vtedy, ak povaha predmetu sporu neumožňuje, aby ten bol prejednaný a rozhodnutý samostatne voči každému zo spoločníkov. Ak dochádza k zmene žaloby, k jej späťvzatiu či k uznaniu alebo vzdaniu sa nároku, je na procesnú perfektnosť takéhoto úkonu potrebný súhlas všetkých procesných spoločníkov vystupujúcich na jednej strane. Vyplýva to z povahy veci, keďže ide o úkony s takzvanou hmotnoprávnou relevanciou, vyžaduje sa súhlas všetkých dotknutých spoločníkov (II. ÚS 375/2019).

15. Podľa § 420 ods. 1 Občianskeho zákonníka každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti.

16. Podľa § 427 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka fyzické a právnické osoby vykonávajúce dopravu zodpovedajú za škodu vyvolanú osobitnou povahou tejto prevádzky. Rovnako zodpovedá aj iný prevádzateľ motorového vozidla, motorového plavidla, ako aj prevádzateľ lietadla.

17. Podľa § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 381/2001 Z. z.“) náhradu škody uhrádza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi a je povinný tento nárok preukázať.

18. Zákon č. 381/2001 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2002 zaviedol v citovanom ustanovení všeobecný priamy nárok poškodeného na náhradu škody proti poisťovateľovi zodpovednej osoby, preto v prípade škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla si poškodený môže vybrať, či nárok na náhradu škody uplatní voči škodcovi (poistenému) alebo voči poisťovateľovi, alebo voči obidvom súčasne. Režim poistenia zodpovednosti z titulu zodpovednosti prevádzkovateľa motorového vozidla za spôsobenú škodu sa viaže na právny vzťah založený medzi poistníkom a poisťovateľom, z ktorého vyplýva poistenému právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené a preukázané nároky (§ 4 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z. z.)

19. Už okresný súd v rozsudku (bod 41) k námietke sťažovateľa k spôsobu, na základe ktorého sa žalobcovia domáhajú určenia náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch, poznamenal, že v tomto konaní majú žalovaní postavenie samostatných spoločníkov. Nárok žalobcov totiž proti každému zo žalovaných vyplýva z iného právneho titulu, sťažovateľa z jeho zodpovednosti podľa § 420 a § 427 Občianskeho zákonníka ako zodpovednosť vodiča a žalovaného v 2. rade z jeho povinnosti poskytnúť plnenie podľa osobitného právneho predpisu (§ 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z.). V danom prípade tak nejde o neoprávnený zásah, ktorý by spôsobili spoločne obaja žalovaní, je však zrejmé, že žalobcovia nemôžu byť so svojím nárokom uspokojení duplicitne od oboch povinných subjektov, a preto je možné zaviazat' žalovaných na plnenie iba tak, že plnením jedného z nich zaniká v rozsahu tohto plnenia aj povinnosť druhého z nich poskytnúť žalobcom rovnaké plnenie.

20. Z citovaných ustanovení, ako aj z predmetu konania jasne vyplýva, že sťažovateľ a žalovaný v 2. rade majú v konaní postavenie samostatných spoločníkov podľa § 76 CSP. Záväzok sťažovateľa a žalovaného v 2. rade nie je ich spoločným záväzkom a každý z nich je tak voči žalobcom solidárnym dlžníkom, ale len sám za seba a aj v súdnom konaní vystupuje samostatne. Každý z nich je oprávnený proti žalobcom vzniesť samostatné námietky, z čoho vyplýva možnosť rozdielnej procesnej obrany. Každý zo žalovaných je oprávnený v konaní robiť samostatné procesné úkony, ako aj samostatne uplatniť opravné prostriedky bez toho, aby sa ich účinky vzťahovali aj na druhého žalovaného.

21. K otázke charakteru spoločenstva medzi solidárne zaviazanými dlžníkmi sa vyjadril aj najvyšší súd, keď v rozhodnutí č. k. 4/Cdo/203/2005 uviedol, že žalovaní solidárni dlžníci sú zásadne samostatnými, a nie nerozlučnými spoločníkmi v konaní. Vysvetlil, že právny základ záväzku každého z nich a prípadné námietky proti nemu môžu byť u každého spoločníka posúdené nezávisle. Samotná povaha solidarity sa vyznačuje mnohosťou právnych vzťahov spätých iba totožnosťou plnenia či predmetu plnenia. Solidárny záväzok sa ale nemusí vyznačovať totožným obsahom, rôznosť práv a povinností k tomu istému plneniu je tu prípustná. Ak teda ide o samostatné

záväzky, ktoré nemusia byť ani obsahovo totožné, potom už táto skutočnosť vylučuje, že by mohlo ísť medzi solidárnymi dlžníkmi o také spoločné práva, aby sa rozsudok musel vzťahovať na všetkých. Rozsudok sa nemusí vzťahovať na všetkých žalovaných solidárnych dlžníkov a o nerozlučné spoločenstvo nepôjde tiež preto, že veriteľ si môže zvoliť, či bude o celé plnenie žalovať všetkých alebo len niektorých spoludlžníkov. Z hmotného práva, podľa ktorého je len na úvahe veriteľa, či bude celé plnenie alebo jeho časť žiadať len od niektorého alebo od všetkých solidárnych dlžníkov, totiž vyplýva, že pasívne vecne legitimovaný je ktorýkoľvek solidárny dlžník sám osebe. Už z toho, že o založení procesného spoločenstva medzi solidárnymi dlžníkmi rozhoduje iba vôľa veriteľa (pôjde o tzv. dobrovoľné spoločenstvo), vyplýva záver o samostatnosti spoločníkov. Okrem toho, aj keby boli žalovaní všetci solidárni dlžníci, nemusí sa rozsudok vzťahovať na všetkých, lebo každému z nich prislúchajú jeho (resp. aj jeho) osobné námietky, ktoré budú posudzované iba vo vzťahu k nemu samému. Výsledok sporu tak môže vyznieť inak pre solidárneho dlžníka, ktorý vzniesol námietku premlčania svojho dlhu než pre jeho spoludlžníka, ktorý tak neurobil. Rôznosť rozsudku môže byť dôsledkom aj napr. odpustenia dlhu voči jednému zo spoludlžníkov, ktoré nemá vplyv na povinnosť ostatných, alebo nemožnosťou plnenia na strane jedného z nich, pričom aj splatnosť záväzkov jednotlivých solidárnych dlžníkov nemusí byť totožná a záväzok každého z nich sa premlčí zvlášť (okrem rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/203/2005 pozri tiež rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/544/2015, nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 375/2019).

22. Ústavný súd preto uvádza, že okresný súd správne posúdil charakter procesného spoločenstva sťažovateľa a žalovaného v 2. rade ako procesne samostatných spoločníkov, následkom čoho správne formuloval uloženie poplatkovej povinnosti za podané odvolanie samostatne sťažovateľovi a žalovanému v 2. rade

23. Ústavný súd po preskúmaní napadnutého uznesenia okresného súdu dospel k záveru, že jeho odôvodnenie je dostatočným, logickým a racionálnym podkladom pre výrok, ktorým zamietol sťažnosť sťažovateľa. Napadnuté uznesenie okresného súdu je v súlade s platnou právnou úpravou a stabilizovanou judikatúrou, preto neexistuje ústavne relevantný dôvod na to, aby ústavný súd do napadnutého uznesenia zasahoval. Ústavný súd považuje v zmysle uvedeného napadnuté uznesenie okresného súdu za ústavne konformné, na základe čoho konštatuje, že mu nemožno vytknúť vady, ktoré by viedli k porušeniu práv vyplývajúcich z čl. 46 ods. 1 ústavy, prípadne čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z uvedených dôvodov ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. septembra 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu